

Sygn. akt II C 599/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Barbara Pyz-Kędzierska
-----------------	-------------------------------

po rozpoznaniu w Warszawie na posiedzeniu niejawnym w dniu 24 września 2021 r.

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w W. - (...) ((...)) z siedzibą

przeciwko Uniwersytetowi (...), Skarbowi Państwa - Prezydentowi Miasta (...) W., Ministrowi Finansów, Ministrowi Skarbu Państwa

o przyznanie nieruchomości zamiennych i odszkodowanie

I. oddała powództwo w całości;

II. zasądza od (...) z siedzibą

w W. - (...)

(...) ((...)) na rzecz Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 14 400 zł (czternaście tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego, zaś w pozostałym zakresie wniosek oddała;

III. zasądza od (...) z siedzibą a P. ((...)) na rzecz Uniwersytetu (...) kwotę 14 400 zł (czternaście tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów zastępstwa procesowego, zaś w pozostałym zakresie wniosek oddała.

Sygn. akt II C 599/11

UZASADNIENIE

W dniu 25 lipca 2011 r. (...) z siedzibą w W. złożył pozew przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezydenta (...) W., Agencję Nieruchomości Rolnych i Ministra Finansów oraz przeciwko Uniwersytetowi (...), wnosząc, w oparciu o przepisy art. 61 ust. 1 pkt 6a i art. 63 ust. 1 pkt. 2 i 3 oraz art. 63 ust. 2 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP a także art. 4 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP, o przyznanie nieruchomości zamiennych, które przedstawi Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa a także o zasądzenie od Skarbu Państwa – Ministra Finansów odszkodowania w kwocie stanowiącej różnicę pomiędzy wartością przyznanych stronie powodowej nieruchomości zamiennych, a wartością nieruchomości utraconych na rzecz Skarbu Państwa. Ewentualnie w razie braku możliwości przyznania nieruchomości zamiennych, zasądzenie od Skarbu Państwa – Ministra Finansów na rzecz powoda kwoty 238 551 100 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu. Powód domagał się również zasądzenia od pozwanych solidarnie, a w przypadku roszczenia ewentualnego zasądzenia od Skarbu Państwa – Ministra Finansów na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego oraz o zwolnienia od kosztów sądowych w całości.

W uzasadnieniu powód wskazał, że wystąpił do Komisji Majątkowej z wnioskami

o wszczęcie postępowania regulacyjnego dotyczących upaństwowionych nieruchomości (...) przy ul. (...) - stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...), przy ul. (...) - (...) stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...), przy ul. (...), (...) i (...) stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...) oraz przy ul. (...) stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...). Podał, że nieruchomości zostały przejęte w zarządzanie stronie powodowej przez rząd carski po 1863 r. za udział Księża Misjonarzy w Powstaniu Styczniowym. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. Zgromadzeniu przywrócono posiadanie zabranych nieruchomości, którymi władało jak właściciel nieprzerwanie do czasu przejęcia ich przez Skarb Państwa na podstawie dekretu z 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W..

Powód podniósł, że (...) po bezprawnym przejściu dóbr po Powstaniu Styczniowym w 1863 r. pozostawał właścicielem i samoistnym posiadaczem przedmiotowych nieruchomości. Zabór majątku nieruchomego przez zaborcę rosyjskiego był natomiast aktem bezprawnym. Przywrócenie prawa własności nieruchomości, które strona powodowa utraciła jest obecnie niemożliwe ze względu na trwałe rozdysponowanie i zainwestowanie. Wskazał też, że wartość odszkodowania wskazana

w żądaniu ewentualnym wynika z operatu szacunkowego rzeczoznawcy majątkowego Z. M. z 10 maja 2007 r. (pозew k. 3-8, pisma procesowe k. 39-40, 42-43).

Postanowieniem z 27 września 2011 r. powód został zwolniony od kosztów sądowych w części tj. od opłaty od pozwu ponad kwotę 10 000 zł (k.45).

W odpowiedzi na pozew Agencja Nieruchomości Rolnych w W. podniosła zarzut braku legitymacji procesowej biernej Agencji Nieruchomości Rolnych w niniejszym postępowaniu, a na wypadek nieuwzględnienia tego zarzutu wniosła o dokonanie przez Sąd oceny odnośnie zachowania przez powoda 6 miesięcznego terminu do wystąpienia do sądu z roszczeniem, oddalenie powództwa w zakresie dotyczącym nieruchomości zamiennych oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Pozwana stanęła na stanowisku, że nie ma legitymacji do udziału w postępowaniach dotyczących utraconych nieruchomości, które nie miały charakteru nieruchomości rolnych.

W takim przypadku nie ma podstaw prawnych do wydzielenia nieruchomości zamiennych.

Z ostrożności procesowej wskazała też, że powód nie wykazał, iż przysługiwało mu lub jego poprzednikom prawnym prawo własności gruntów wskazanych w pozwie oraz, że zachował termin na wystąpienie do Sądu o zasądzenie roszczenia zgodnie z art. 4 ust. 1 w zw. z art. 5 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła RP. Pozwana zakwestionowała także wartość odszkodowania, wskazując że operat szacunkowy nie może stanowić dowodu w sprawie (odpowieź ANR na pozew k. 65-74).

W odpowiedzi na pozew pozwany Uniwersytet (...) wniósł o oddalenie powództwa, a także o zasądzenie od powoda kosztów procesu wg norm przepisanych.

Pozwany podniósł brak legitymacji biernej Uniwersytetu (...), wskazując że żądanie pozwu nie zostało skierowane do tego podmiotu. Ponadto zarzucił, że powód nie wykazał, iż dochodzone pozwem roszczenia nie wygasły, tj., że skutecznie zgłosił je

w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową, a w szczególności, że dokonał tego przed upływem terminu materialnoprawnego, czyli najpóźniej do 23 maja 1991 r. Podniósł też zarzut braku legitymacji czynnej powoda, wskazując, że przed dniem 28 października 1986 r. właścicielem nieruchomości przy ulicy (...) nie był powód, lecz Kościół (...). Właścicielem nieruchomości po 1864 r. nie był ani powód ani Kościół (...), ani inna kościelna osoba prawna. Na mocy ukazu z 27 października 1864 r. nieruchomości stały się własnością Skarbu Królestwa. Nie może do niej mieć zatem zastosowania art. 61 ust. 1 pkt 6a ustawy o stosunku Państwa do Kościoła RP. Pozwany poddał też w wątpliwość zakres i charakter posiadania przez powoda przedmiotowych nieruchomości oraz zakwestionował wysokość roszczenia (odpowieź Uniwersytetu (...) na pozew k. 79-85).

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta (...) W. i Ministra Finansów wniósł o ustalenie podmiotów reprezentujących Skarb Państwa, oddalenie powództwa, a także o zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Zdaniem pozwanego, roszczenia powoda, gdyby nawet przyjąć, że istniały, co pozwany zakwestionował, wygasły najpóźniej w dniu 31 grudnia 1992 r., gdyż powód nie zainicjował stosownego postępowania przed Komisją Majątkową – postępowanie zainicjował odrębny podmiot (jednostka organizacyjna) (...) tj. Parafia z siedzibą na (...) a nie (...) z siedzibą na (...), a ponadto żądane w niniejszym postępowaniu roszczenia nie zostały zgłoszone w postępowaniu regulacyjnym - zgłoszenie dotyczyło jedynie wydania wskazanych we wniosku nieruchomości. Pozwany podniósł także, że powód nie wykazał, że sporne nieruchomości stanowiły jego własność w 1864 r. ani faktu ich posiadania w okresie 1918-1945, ani że Skarb Państwa przejął w okresie po 1945 r. jakiegokolwiek nieruchomości stanowiące własność powoda. Pozwany zakwestionował też wysokość dochodzonego roszczenia, wskazując że jest ona znacząco zawyżona i nie pozostaje w związku z realiami niniejszej sprawy (odpowiedź Skarbu Państwa na pozew k.106-119).

Postanowieniem z 12 marca 2012 r. Sąd ustalił, że właściwym statio fisci pozwanego Skarbu Państwa w niniejszej sprawie jest Prezydent (...) W., Minister Finansów i Minister Skarbu Państwa oraz zwolnił od udziału w sprawie reprezentującą pozwany Skarb Państwa Agencję Nieruchomości Rolnych w W. (k.124).

Na rozprawie w dniu 2 lipca 2012 r. pełnomocnik strony powodowej wskazał, że nazwa powoda ulegała kilkukrotnej zmianie. (...) to ten sam podmiot co (...) i (...) w W. podobnie jak (...). (...) w W. do 1945 r. był właścicielem spornych nieruchomości. Podniósł, że ukaz carski z 1864 r. nie odebrał prawa własności, a jedynie przejął w zarząd majątek. Wskazał też, że nie można mylić roszczenia rewindykacyjnego ze sposobem jego zaspokojenia (protokół rozprawy k. 144-149).

W piśmie z 26 października 2012 r. powód podniósł dodatkowo, że wnioskodawcą w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową był (...) – (...) (pismo powoda 355-357).

Pozwany Skarb Państwa w piśmie z 13 września 2012 r. wniósł o zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej, a w piśmie z 6 lipca 2020 r. w potrójnej wysokości stawki minimalnej (pisma k. 188-198, 565-573).

W tym ostatnim piśmie pozwany ponownie podniósł, że postępowanie regulacyjne zostało wszczęte na wniosek (...) (...) a powództwo wytoczył (...), a zatem inna kościelna osoba prawna, która nie brała udziału w postępowaniu regulacyjnym. Gdyby nawet przyjąć, że powodowi przysługiwałyby roszczenia na podstawie przepisów z ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, to roszczenia wygasły najpóźniej do 31 grudnia 1992 r. ze względu na ich niezgłoszenie w postępowaniu regulacyjnym i obecnie nie mogą być dochodzone.

Część spornej nieruchomości pochodzącej z dawnej (...), stanowiącej obecnie działki nr (...) o łącznej pow. (...) ha w okresie od 1864 r. stanowiła własność Kościoła (...), który wpisany był jako właściciel tej nieruchomości, a nie (...). Pozostała część nieruchomości objęta pozvem nie stanowiła własności ani Kościoła (...) ani (...).

Podał, że powód wskazując, że znaczna część dawnej nieruchomości stanowi obecnie własność Skarbu Państwa (grunt pod budynkiem Ministerstwa Finansów) nie sformułował żądania ustanowienia na tym gruncie prawa użytkownika wieczystego, w związku z czym roszczenie to wygasło na podstawie art. 4 ust 1 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2011.18.89) i w związku z tym powód nie może formułować roszczeń, które przysługiwałyby mu w dalszej kolejności, w sytuacji, gdyby roszczenie o ustanowienie prawa użytkownika było co zasady uzasadnione.

W piśmie z 16 lipca 2020 r. (k.589) pozwany Uniwersytet (...) wniósł

o zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego w wysokości trzykrotności stawki minimalnej (pismo k. 583-588).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

(...) ((...)) założone zostało ok. 1625 r. w P. przez św. W. P.. Do Polski misjonarze zostali sprowadzeni przez królową L. G. w listopadzie 1651 r. Pierwszy dom został erygowany w 1653 r. przy (...) (...) w W. i w tym samym roku księża misjonarze objęli tę Parafię.

(...) w W. jest (...) ((...)). Aktualnie posiada osobowość prawną w myśl art. 8 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Przełożonym (...) w W. obecnie jest ksiądz Z. B..

(...) ((...)) posiada osobowość prawną w myśl art. 8 ust. 1 pkt 7 ww. ustawy. Przełożonym Zgromadzenia jest przełożony Prowincji ksiądz A. Z..

W 1988 r. Zgromadzenie (...) prowadziło 13 parafii zakonnych, w tym Parafię przy ul. (...) w W. oraz 10 domów zakonnych, w tym Dom Zakonny przy ul. (...) w W.. W tym czasie i w dacie składania wniosku regulacyjnego przed Komisją Majątkową w 1990r. przełożonym Domu Zakonnego - (...) przy ul. (...) w W., jak również proboszczem (administratorem) (...) przy ul. (...) w W. był ksiądz J. J. (1). (...) reprezentował prowincjał ksiądz S. W. (zaświadczenie Ministra Spraw Wewnętrznych i administracji z 20 września 2009 r. k. 12, dekret wizytatora z 8 czerwca 2011 r. k.30-30v, sprawozdaniem z działalności zakonu męskiego za rok 1988 /ankieta statystyczna/ k.167-172, bezsporne – pismo powoda k. 312-313).

Po powstaniu styczniowym 1863/1864 r., rząd carski zlikwidował pozostałości odrębności ustrojowo-administracyjnej Królestwa Polskiego, przekształcając je w rosyjski Kraj Przywiślański. Represje dotknęły w największym stopniu uczestników powstania i ich rodziny oraz Kościół Katolicki. Jednym z ważniejszych punktów antykościelnych represji podjętych przez rząd carski była kasata i reorganizacja klasztorów dokonana na mocy ukazu wydanego przez cara Aleksandra II w dniu 27 października/8 listopada 1864 r. Kasata klasztoru pociągała za sobą zajęcie całego mienia klasztorowego.

Nieruchomości przy ul. (...) w W., dla której prowadzona była księga hip. Nr (...) (obecnie KW nr (...)), na mocy ww. ukazu carskiego z dnia 27 października 1864 r., zostały zajęte w zawiadywanie i rozrządzanie Skarbu Królestwa Polskiego. Znalazło to odzwierciedlenie w zapisach księgi hipotecznej, w której dziale II wskazano, że Skarb Królestwa nabył prawo własności nieruchomości na mocy Ukazu Najwyższego z 27 października 1864 r., przy czym wpisu dokonano na podstawie wniosku z 21 lutego/ 5 marca 1869 r.

Dla nieruchomości przy ul. (...) w W. do 14 lutego 2005 r. prowadzona była Księga hipoteczna Hip. (...). W okresie od 8 sierpnia 1820 r. do 20 lutego 1868r. stanowiła ona własność osób fizycznych świeckich, a od 20 lutego 1868 r. jej właścicielem był Zarząd Inżynierii (...)Wojennego Okręgu. Analogiczny stan własności uregulowany był w księdze Hip. nr (...).

Działka ew. nr (...) z obrębu (...) położona w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w W. prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz działka ew. nr (...) z obrębu (...) w W. położona przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą (...), stanowią obecnie własność Uniwersytetu (...). W księdze wieczystej (...) zaznaczono, że została ona wyodrębniona z dawnej księgi hipotecznej Hip. Nr (...), natomiast w księdze wieczystej nr (...) zaznaczono, że nieruchomość wyodrębniona została z dawnych ksiąg hipotecznych Hip. Nr (...), Hip 1245 i Hip. (...).

W dziale II wykazu hipotecznego prowadzonego dla nieruchomości (...) nr (...) i (...) w W. widnieje wpis, że przed dniem 28 października 1864r. właścicielem nieruchomości był Kościół (...) (wydruki KW: (...) k.13-15, (...) k. 16-18, opinia biegłego geodety w sprawie VI Ns 677/11 k. 398-402, 409-413, 942-943, 987-989 akt VI Ns 677/11).

Działka ew. nr (...) z obręb (...) położna w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy - Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz działka ew. nr (...) (obecnie nr (...)) położna przy ul. (...) i ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy - Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) stanowią aktualnie własność Skarbu Państwa, przy czym działka (...) pozostaje w trwałym zarządzie Ministerstwa Finansów na czas nieoznaczony. W KW nr (...) zaznaczono, że wyodrębniona została z dawnych ksiąg hipotecznych np. Hip: (...), (...), (...), (...), (...) E, (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...) (wydruki KW: (...) k. 19-21, (...) k.22-24).

Najprawdopodobniej stan nieruchomości objętej księgą hipoteczną Hip. (...) na dzień 9 listopada 1894 r. obejmował działki nr: (...). Na działce (...) przy ul. (...) w W. znajduje się budynek mieszkalny pokrywany się z granicami działki. Na działkach (...) przy ul. (...) w W. i nr (...) przy ul. (...) w W. znajdują się budynki z pomieszczeniami Uniwersytetów (...). Na działce projektowanej (...) znajduje się część gmachu Ministerstwa Finansów (opinia biegłego geodety M.P. w sprawie VI Ns 677/11 k. 777-778, 852-857, 942-943 akt VI Ns 677/11).

(...) wróciło do W. w 1918 r., wskutek osobistych starań arcybiskupa (...) kardynała A. K. (bezsporne).

Postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z 13 grudnia 2018 r. sygn. akt VI Ns 677/11, utrzymanym w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z 4 grudnia 2019 r. sygn. akt XXVIII Ca 631/19, oddalono wniosek (...) w K. i (...) w W. z 28 lipca 2011 r. o stwierdzenie zasiedzenia przedmiotowych nieruchomości przez (...) w W. z dniem 9 listopada 1894 r. (postanowienie SR dla Warszawy – Śródmieście w W. wraz z uzasadnieniem k. 520-532, postanowienie SO w Warszawie wraz z uzasadnieniem k. 533, 544-557).

W dniu 17 kwietnia 1990 r. (...) przy (...) (...) w W. złożyło wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego prowadzonego przed Komisją Majątkową, w którym domagano się wydania nieruchomości przy ul. (...), (...) (...) (dz. ew. nr (...) obręb (...)) i przy ul. (...) (działka ew. nr (...) obręb (...)), który zarejestrowany został za nr (...) i wniosek dotyczący zwrotu nieruchomości przy ul. (...) (działka ew. nr (...) obręb (...)) i K. (...) (działka ew. nr (...) obręb (...)), zarejestrowany za nr (...). We wnioskach jako nadawcę wskazywano Parafię (...) ul. (...) w W.. Wnioski opatrzone pieczęciami (...) i podpisane zostały przez Proboszcza J. J. (podano pierwszo literę imienia, pełne nazwisko i pełnioną funkcję). Do wniosku nie dołączono dokumentów wskazujących na umocowanie księdza J. J. (1) do występowania w imieniu Zgromadzenia. W toku postępowania przed Komisją Majątkową, reprezentujący wnioskodawcę pełnomocnik wskazywał, że posiada pełnomocnictwo udzielone przez księdza Proboszcza (...) (...) i proponował ugodę „w imieniu (...) (...)” (pismo z 14 maja 1992 r. k. 235-238).

W piśmie z dnia 3 lutego 2011 r. Komisja Majątkowa poinformowała (...) przy (...) (...) w W. oraz (...) w K. o nierozpatrzeniu wniosków w sprawie (...) oraz prawie zgłoszenia roszczeń w postępowaniu cywilnym przed sądem. Pozew w niniejszej sprawie złożono w dniu 25 lipca 2011 r. (zawiadomienie k. 260 akt Komisji Majątkowej /niebieski segregator/).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie ww. dowodów z dokumentów.

Sąd uznał za wiarygodne zebrane w sprawie dokumenty urzędowe i prywatne przypisując im znaczenie jakie wynika z art. 244 i 245 k.p.c. Zgodnie z art. 244 § 1 k.p.c. dokumenty urzędowe sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co

zostało w nich urzędowo zaświadczone. Natomiast jak wynika z art. 245 k.p.c. dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba która je podpisała złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Z art. 245 k.p.c. wynika zatem, iż dokument prywatny nie korzysta z domniemania zgodności z prawdą oświadczeń w nich zawartych, a jedynie z domniemania, iż osoba podpisana złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Treść dokumentów nie była przez strony kwestionowana.

Autentyczność tych dokumentów nie budziła ostatecznie również wątpliwości Sądu.

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie strony powodowej o przyznanie nieruchomości zamiennych, ewentualnie o zapłatę odszkodowania nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powód wywodził swoje roszczenia z faktu przejścia wskazanych w pozwie nieruchomości na podstawie dekretu z 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (dalej też „dekret warszawski”).

Jak wynika z uzasadnienia pozwu, podstawą roszczenia są przepisy art. 61 i 63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 29, poz. 154 ze zm.) – zwana dalej również jako ustawa z dnia 17 maja 1989 r., w zw. z art. 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2011 r. Nr 18, poz. 89) - zwana dalej jako ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r.

Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej ukonstytuowała tzw. roszczenia regulacyjne, wymieniając ich przedmiot w przepisach art. 61. W myśl art. 62 ust. 1 tejże ustawy w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lutego 2011 r. Postępowanie regulacyjne przeprowadzała Komisja Majątkowa, złożona z przedstawicieli wyznaczonych w równej liczbie przez Urząd do Spraw Wyznań i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski. Zgodnie z ustępem 3 ww. artykułu, wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego należało zgłaszać w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy, po upływie którego roszczenia wygasły. Ostateczny termin na składanie wniosków został ustalony w art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U.

z 1991 r. Nr 107, poz. 459) na dzień 31 grudnia 1992 r. Powyższy przepis ma charakter materialnoprawny, skutkiem jego niedochowania jest wygaśnięcie roszczenia.

Na mocy ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.2011.18.89) z dniem 1 marca 2011 r. zniesiono Komisję Majątkową oraz uchylono przepis art. 62 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Jednocześnie w art. 4 ust. 1 i 2 tej ustawy przewidziano możliwość wystąpienia na drogę sądową z żądaniem przywrócenia własności nieruchomości przejętych przez Skarb Państwa od kościelnych osób prawnych (ewentualnie przyznania odpowiedniej nieruchomości zamiennej lub odszkodowania).

Zgodnie z art. 4 ust. 1 powołanej wyżej ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. uczestnicy postępowań regulacyjnych, w których zespół orzekający lub Komisja Majątkowa w jej pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, mogą, w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania o tym pisemnego zawiadomienia,

o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wystąpić o podjęcie zawieszono postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. Stosownie do zapisów art. 4 ust. 2 ww. ustawy zmieniającej przepis art. 4 ust. 1 stosuje się odpowiednio do uczestników postępowań regulacyjnych w przypadku nierozpatrzenia wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego, złożonych na podstawie art. 62 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie tejże ustawy. W tym jednak przypadku 6 -miesięczny termin

wskazany w art. 4 ust. 1 liczy się od dnia wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r., tj. od dnia 1 lutego 2011r. (art. 4 ust. 2 w zw. z art. 5 tejże ustawy).

Sąd podzielił zarzut pozwanego Skarbu Państwa i Uniwersytetu (...), że strona powodowa nie posiada legitymacji czynnej do dochodzenia żądania zgłoszonego w niniejszym postępowaniu, bowiem nie wykazała, że była uczestnikiem postępowania regulacyjnego toczącego się przed Komisji Majątkową.

Jak zostało ustalone w niniejszej sprawie, z wniosku (...) w W. z 17 kwietnia 2010 r. przez Komisją Majątkową toczyły się dwa postępowania o przywrócenie własności nieruchomości, stanowiących przedmiot niniejszego postępowania (nr (...) i nr (...)). Przedmiotowe wnioski złożone zostały przez Parafię (...) prowadzoną przez (...) i podpisane zostały przez Proboszcza (administratora) tej (...).

Stroną powodową w niniejszym postępowaniu jest (...), z więc kościelna osoba prawna tj. dom zakonny w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 8 ustawy.

Podkreślenia wymaga, że stosownie do uregulowań zawartych w ww. ustawie z dnia 17 maja 1989 r. w osobowość prawną wyposażone są zarówno domy zakonne (art. 8 ust. 1 pkt 8 ustawy) reprezentowane przez przełożonego (art. 8 ust. 2 pkt 8 ustawy), odrębnie parafie personalne (art. 8 ust. 1 pkt 3 ustawy) reprezentowane przez proboszcza parafii lub administratora (art. 8 ust. 2 pkt 3 ustawy) i odrębnie prowincje zakonu (art. 8 ust. 1 pkt 7 ustawy) reprezentowane przez przełożonego prowincji (przeora) (art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy). Odrębność podmiotową strony powodowej tj. (...) z siedzibą przy ul. (...) W. i uczestnika postępowania regulacyjnego, tj. (...) (...) z siedzibą przy ul. (...) w W. potwierdza także złożone przez stronę powodową „sprawozdanie z działalności zakonu męskiego za rok 1998 r.”, gdzie osobno wymieniona została Parafia w W. z siedzibą na ul. (...) oraz Dom Zakonny w W. z siedzibą pod tym samym adresem.

Powód nie wykazał zatem, iż dochodzone pozwem roszczenia nie wygasły, tj., że skutecznie zgłosił je w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową, a w szczególności, że dokonał tego przed upływem terminu materialnoprawnego, czyli najpóźniej do 23 maja 1991 r.

W ocenie Sądu powództwo nie zasługiwałoby na uwzględnienie także w przypadku uznania, że powodowi służy legitymacja czynna.

Niespornym jest, że powód dochodził w rozpatrywanej sprawie przyznania nieruchomości zamiennych lub odszkodowania za utratę nieruchomości (...) przy ul. (...) - stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...), przy ul. (...) - (...) stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...) przy ul. (...), (...) i (...) stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...) oraz przy ul. (...) stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...) Z materiału dowodowego wynika, że nieruchomości te zostały skonfiskowane na rzecz Skarbu Państwa Rosyjskiego na podstawie ukazu carskiego z dnia 27 października 1864 r.

W ocenie Sądu, stanowiący podstawę roszczeń powoda art. 61 ust. 1 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła (...) w RP ma na względzie jedynie nieruchomości upaństwowione w Polsce Ludowej, nie dotyczy natomiast nieruchomości skonfiskowanych przez państwa zaborcze lub których Kościół został pozbawiony w inny sposób przez te państwa (przede wszystkim państwo rosyjskie) przed pierwszą wojną światową. Stwierdzić należy, jeżeli chodzi o roszczenia Kościoła Katolickiego do Państwa Polskiego dot. własności dóbr skonfiskowanych przez zaborców, które znalazły się w posiadaniu Państwa Polskiego, regulowały je w okresie międzywojennym Konkordat z 23 kwietnia 1925 r. oraz zawarty w jego wykonaniu układ między Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą Polską z dnia 20 czerwca 1938 r. Układ rozstrzygał ostatecznie sprawę roszczeń Kościoła Katolickiego z tytułu własności ziem (...), których Kościół Katolicki został pozbawiony przez zaborcę rosyjskiego. Roszczeń tych Stolica Apostolska zrzekła się na rzecz Państwa Polskiego za stosowną uzgodnioną rekompensatą. Konkordat natomiast stanowił generalnie, że sprawa dóbr, których Kościół Katolicki został pozbawiony przez zaborców, a które znalazły się

w posiadaniu Państwa Polskiego, zostanie załatwiona przez układ późniejszy, ale jednocześnie przewidywał znaczne rekompensaty dla Kościoła Katolickiego, które miały być świadczone przez Państwo Polskie, nie czekając na układ ostateczny.

Strona powodowa nie wykazała w niniejszym postępowaniu, że utraciła własność nieruchomości na podstawie powołanego dekretu z 1945 r., a w konsekwencji że zachodzi podstawa do przywrócenia podmiotowi upaństwowionych w tym trybie nieruchomości lub ich części, stosownie do art. 61 ust. 1 pkt 6 a ustawy z dnia 17 maja 1989 r.

W przypadku gdy przejście własności określonego mienia nastąpiło w oparciu o dekret z dnia 26 października 1945 r. zachodzi podstawa do przywrócenia podmiotowi upaństwowionych w tym trybie nieruchomości lub ich części, stosownie do art. 61 ust. 1 pkt 6 a ustawy z dnia 17 maja 1989 r.

Sąd nie podziela jednak stanowiska strona powodowej, która podnosiła, że pomimo faktu konfiskaty nieruchomości we wskazanej dacie na rzecz Skarbu Państwa Rosyjskiego, utraciła ona tytuł własności do nich, na podstawie dekretu warszawskiego z 1945 r.

Zgodzić należy się ze stanowiskiem pozwanego Skarbu Państwa, że brak jest podstaw do stwierdzenia, że w chwili wejścia w życie tego aktu prawnego, co nastąpiło 21 listopada 1945 r. powodowi służył tytuł prawny do spornych nieruchomości, a w konsekwencji, że utracił je ex lege na podstawie art. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r., na rzecz gminy m. st. Warszawy.

(...)

w W. nie mogło przysługiwać prawo własności choćby z tego względu, że podmiot ten na mocy ukazu carskiego przestał istnieć, a nieruchomości przy ul. (...) w W., dla której prowadzona była następnie księga hipoteczna (...) została przejęta w zawiadywanie i rozrządzanie Skarbu Królestwa. Wskutek wpisania w dziale II księgi hipotecznej (...) Skarb Królestwa stał się właścicielem tej nieruchomości.

Warto zaznaczyć, że sam ukaz carski bezpośrednio nie odbierał prawa własności nieruchomości, a jedynie odbierał zawiadywanie nimi i rozrządzanie. Jednak w praktyce prawnej ukaz ten rozumiano jako podstawę do przejęcia własności. Zgodnie art. 5 ustawy Prawo o ustaleniu własności dóbr nieruchomych, o przywilejach i hipotekach z 1818 r. „prawo rozporządzenia własnością dóbr nieruchomych zyskuje się przez wciągnięcie tytułu nabycia do ksiąg hipotecznych”. Stosownie natomiast do art. 30 tej ustawy „po uznaniu zwierzchności hipotecznej, iż tytuł nabywcy żadnemu nie podlega zarzutowi, po zapisanie treści tytułu do wykazu hipotecznego, tenże nabywca uważany jest w czynnościach,

z trzecim o dobra nieruchome zawieranych, za istotnego właściciela”. Skoro zatem doszło do wpisu własności Skarbu Królestwa jako właściciela nieruchomości, zatwierdzonego przez zwierzchność hipoteczną, należało uznać go za właściciela.

Ponadto, powód nie wykazał, że także przed konfiskatą z 1864 r. nieruchomości te stanowiły własność (...). Z działu II wykazu hipotecznego prowadzonego dla nieruchomości K. nr (...) i (...)

w W. widnieje wpis, że przed dniem 28 października 1864 r. właścicielem nieruchomości był kościół (...) Nieruchomość przy ul. (...) mogły stanowić własność Kościoła (...), ewentualnie (...), zatem więc – jak już wyżej wskazano – odrębnych od powodowego (...) podmiotów.

Na brak posiadania przez powoda tytułu własności wskazanych w pozwie nieruchomości wskazuje też treść pozwu, w którym powód powołuje się na „utrata posiadania” oraz fakt wytoczenia powództwa o zasiedzenie przez powoda nieruchomości stanowiących przedmiot niniejszego postępowania przed Sądem Rejonowym dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (sygn. akt VI Ns 677/11). Także rozstrzygnięcie omawianego postępowania o zasiedzenie ma istotne znaczenie w przedmiotowym postępowaniu. Postanowienie o oddaleniu wniosku o zasiedzenie nieruchomości przez (...), przesądził o braku nabycia własności nieruchomości przez powoda po 1864 r.

W konsekwencji nie może budzić w ocenie Sądu wątpliwości, że powód nie utracił własności nieruchomości objętej żądaniem na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r., bowiem nie służył mu w chwili wejścia w życie tego aktu prawnego tytuł prawny do niej, co wynika także z treści pozwu, brak jest podstaw do skutecznego dochodzenia roszczenia regulacyjnego w trybie w art. 61 ust. 1 pkt 6a ustawy z dnia 17 maja 1989 r.

Z tego też względu powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie w żadnym zakresie.

W pkt II. i III. wyroku Sąd orzekł o kosztach zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 k.p.c., uznając stronę powodową za stronę przegrywającą proces w całości.

sędzia Barbara Pysz-Kędzierska

(...)

sędzia Barbara Pysz-Kędzierska